

duurzaam
schoon
grondwater

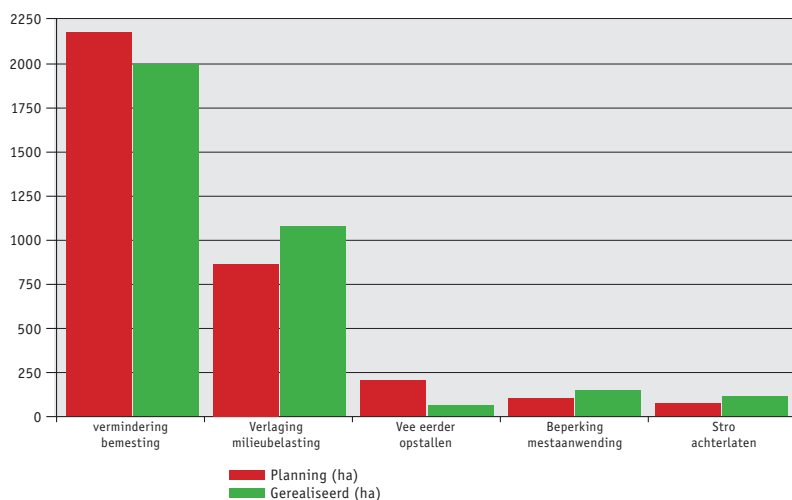
Agrariërs en WML werken samen aan duurzaam schoon grondwater

Voor u ligt de tweede nieuwsbrief van Duurzaam Schoon Grondwater, het project waarin agrariërs en WML samen werken aan duurzaam schoon grondwater. Het project is een jaar geleden van start gegaan en inmiddels is er het een en ander gebeurd. Afgelopen jaar hebben 50 agrariërs deel genomen en inmiddels zijn we de 120 deelnemers gepasseerd waarmee het project voorlopig "vol" zit.

Resultaten eerste jaar

In 2007 hebben 50 bedrijven deelgenomen aan Duurzaam Schoon Grondwater, voornamelijk uit de sectoren akkerbouw en rundveehouderij. De 50 bedrijven waren verdeeld over 14 grondwaterbeschermingsgebieden, waarbij de gebieden in het zuiden van de provincie het grootste deel van de deelnemers herbergen.

Met 50 deelnemers is het gewenste aantal voor 2007 gehaald, ondanks de wat late start in het jaar. In onderstaande grafiek is te zien welke stimuleringsmaatregelen door de deelnemers zijn uitgevoerd. Weergegeven is het geplande aantal hectares per maatregel ten opzichte van de gerealiseerde hectares.

Met uitzondering van de maatregel Vee eerder opstallen is voor alle maatregelen de planning vrijwel en soms zelfs ruim gehaald. Dat de maatregel Vee eerder opstallen wat minder goed uit de verf gekomen is, had vooral te maken met de late start van het project.

DOELSTELLING 2008

Voor 2008 is het aantal deelnemers uitgebreid naar 120 en bovendien zijn naast de sectoren rundveehouderij en akkerbouw ook andere sectoren zoals boomkwekerij, fruitteelt en groenteteelt betrokken bij het project. Hieronder is weergegeven wat de planning en stand van zaken tot nu toe is voor 2008.

Maatregel	Planning 2008	Stand van zaken
Aantal deelnemers	120	123
Vermindering bemesting	4400 ha	3782 ha
Verlaging milieubelasting	1734 ha	2134 ha
Vee eerder opstallen	360 ha	201 ha
Beperking mestaanwending	170 ha	312 ha
Stro achterlaten	140 ha	201 ha

Met de ervaringen van 2007 zijn enkele maatregelen wat aangepast zodat ze beter aansluiten bij de bedrijfsvoering van de deelnemers. De maatregelen voor 2008 zijn terug te vinden in de nieuwe folder. Deze is te downloaden via de website: www.wml.nl Op de pagina "over WML" is onder de kopjes "actueel" en vervolgens "projecten" de pagina van Duurzaam Schoon Grondwater terug te vinden.

Terugblik Symposium

Op 25 januari 2008 is het symposium "Schoon grondwater door samenwerking" gehouden. Behalve direct betrokkenen zoals projectdeelnemers en WML afgevaardigden werden ook beleidsmakers, niet-deelnemende agrariërs, voorlichters, standsorganisaties en andere betrokkenen uitgenodigd.

Onder de bezielende leiding van dagvoorzitter Ger Houben werden de deelnemers aan het symposium getraakteerd op een interessant programma met een afwisseling van achtergrondinformatie en actieve discussie. Het centrale thema was **Duurzame grondwaterwinning: alleen mogelijk door samenwerking WML en boeren**

Het symposium werd bezocht door ca. 60 belangstellenden onder wie 10 deelnemers aan het project Duurzaam Schoon Grondwater. Verder waren ca. 25 agrariërs aanwezig in de Meschermolen. De overige symposium deelnemers waren o.a. afkomstig van de Provincie Limburg, WML, Waterschappen en adviesorganisaties.

Tijdens de ochtend hebben een 4-tal inleiders achtergrondinformatie verstrekt over, achtereenvolgens:

- Achtergronden en geschiedenis Duurzaam Schoon Grondwater (Frans Vaessen, WML)
- Is een stikstofoverschot van minder dan 50 kg/ha haalbaar? (Peter Dekker, Telen met Toekomst)
- 95 % vermindering milieubelasting in 2010 is (on)voldoende? (Frank Wijnands, Telen met Toekomst)
- (On)Mogelijkheden met betrekking tot het mineralen-beleid (Frans Aarts, Koeien en Kansen)

Na een verkwikkende lunch in de prachtige omgeving van de Meschermolen werd 's middags een levendige discussie gevoerd rondom de thema's van de lezingen. Omdat de discussie gevoerd werd in kleinere groepjes met deelnemers met een verschillende achtergrond kon een ieder zijn eigen mening naar voren brengen en werd er begrip gekweekt voor elkaars standpunten. De afzonderlijke groepen hebben de resultaten van de discussie aan het einde van de dag voor de volle zaal gepresenteerd.

Hierbij kwam heel duidelijk naar voren dat landbouw een economische activiteit is die rendabel uitgevoerd moet kunnen worden. Dit betekent niet dat de agrarische sector geen maatschappelijke verantwoordelijkheid heeft of zou willen nemen, het moet echter wel van 2 kanten komen. Stimuleringsmaatregelen zoals in dit project zijn mooi, maar ook voor de lange termijn moet er naar een manier gezocht

worden om bij toepassing van extra maatregelen die tot suboptimale opbrengsten leiden, toch rendabel te kunnen ondernemen. Dit geldt voor zowel de agrariër als voor WML.

Zo geldt bijvoorbeeld voor de vollegrondsgroententeelt dat zowel opbrengst per ha als de kwaliteit grote invloed hebben op het financiële resultaat. Hierbij is het zelfs zo dat de kwaliteit goed moet zijn, als dat niet het geval is keldert de financiële opbrengst naar 0. Voor deze sector is het dus erg tricky om risico's te nemen.

Het gevoel dat er nog veel mogelijk is overheerste deze dag, zeker als gebruik gemaakt van nieuwe technieken die nog in ontwikkeling zijn. Zo valt te denken aan het toepassen van GPS systemen, geavanceerde bijmest systemen, maar ook het slim inzetten van instrumenten die er al zijn zoals bijvoorbeeld het delen van stikstofgiften en het opstellen van bemestingsplannen.

Kortom er is nog het een en ander te winnen op zowel het gebied van stikstofbemesting als bij het verminderen van de milieubelasting. Of de grenzen zoals genoemd in de stelling haalbaar zijn, wordt ernstig betwijfeld. Als dit al het geval is betekent dit vrijwel zeker een lager financieel resultaat voor de agrariër, hetzij door lagere opbrengsten of mindere kwaliteit, hetzij door de inzet van dure technieken. Naar mening van de agrariërs is het duidelijk dat dit gecompenseerd moet worden door de consument en door WML.

Al met al kan tevreden teruggeblikt worden op deze inspirerende dag waarbij de deelnemers een interessant programma gekregen hebben en waarbij men huiswaarts gekeerd is met meer inzicht in een ieders beweegredenen voor bepaalde handelwijzen en beslissingen.

Interview met Leon Remy

Leon Remy is sinds 2007 deelnemer aan Duurzaam Schoon Grondwater. Zijn bedrijf ligt in het noorden van de provincie in het grondwaterbeschermingsgebied Bergen. Het bedrijf bestaat uit 22 ha grasland, allemaal binnen het grondwaterbeschermingsgebied, en uit 25 ha bouwland (mais, suikerbieten en waspeen) dat allemaal buiten het beschermingsgebied ligt. Verder hebben ze zo'n 80 stuks melkvee en 65 stuks jongvee. Het vee staat 's nachts op stal en loopt overdag buiten. Leon woont en werkt samen met zijn vrouw en 2 kinderen midden in het grondwaterbeschermingsgebied, in het natuurgebied Maasduinen.

Hoe bekend was je met WML voordat je aan het project begon?

Voordat ik gevraagd werd aan het project mee te doen, kende ik WML eigenlijk alleen als drinkwaterleverancier. Ik wist natuurlijk wel dat we in een grondwaterbeschermingsgebied zitten, dat is sinds ca. 20 jaar zo. We hebben niet alleen grond in het grondwaterbeschermingsgebied, we wonen er midden in. Desondanks hebben we daar verder geen last van, en daarom kende ik WML verder eigenlijk ook niet.

Waarom doe je mee aan het project Duurzaam Schoon Grondwater?

Ik ben benaderd door DLV. Over deelname hoefde ik niet zo lang na te denken want als je zaken in de bedrijfsvoering kunt verbeteren moet je dat altijd doen. Als er dan ook nog een vergoeding tegenover staat is dat helemaal mooi meegenomen.

Hoe zijn de ervaringen tot nu toe?

De ervaringen tot nu toe zijn goed, de registratie die gevraagd wordt valt 100% mee, ook omdat DLV hier goed bij ondersteunt. Dit project steekt ook goed in elkaar, je hebt er eigenlijk weinig tot geen last van bij de normale bedrijfsvoering. Ik adviseer iedereen om aan dergelijke projecten mee te doen, je kunt immers beter nu al inspelen op strengere normen met betrekking tot stikstof en milieubelastingspunten. Nu kun je binnen een project als dit onder begeleiding zaken uitproberen en je krijgt er ook nog compensatie voor, dat is altijd mooi meegenomen. De ervaring van nu heb je dan alvast wanneer in de toekomst de normen strenger worden. Je kunt problemen maar beter voor zijn, zeker op dit gebied.

Je hebt deelgenomen aan het symposium in januari, wat vond je daarvan?

Ik ben naar het symposium geweest omdat ik vind dat wanneer je deelneemt aan een project als dit, je ook naar bijeenkomsten als het symposium hoort te gaan. Achteraf was het zeker geen verspilde tijd, alhoewel het voor ons wel akelig ver uit de buurt gehouden werd.

Bij de stellingen die tijdens het symposium besproken werden heb ik wel wat vraagtekens. Mijn overtuiging is dat bij de inzet van gewasbeschermingsmiddelen nog wel het een en ander te winnen valt. Zo heb ik dit jaar 5 dagen na het zaaien van de mais, geëgd bij mooi droog weer. De pas gekiemde onkruiden zijn hierbij losgetrokken en door het goede weer allemaal uitgedroogd. Bovendien kwamen de niet gekiemde onkruiden na het eggen gelijkmatiger op en konden met minder middel beter bestreden worden.

Op het gebied van minder stikstof bemesten denk ik niet dat het nog veel scherper kan. Het bemestingsniveau van het grasland is niet overdreven hoog, gewoon goed en nu zie je dus meteen wanneer een strook gemist wordt met mesttoediening. Nog minder stikstof gaat ten koste van de productie maar bovendien ook ten koste van de kwaliteit, het gras wordt gevoeliger voor ziektes zoals bijvoorbeeld roest. En gras aangetast door roest wordt niet gevreten door de dames.

Ik vind het dan ook erg belangrijk dat de voorgestelde en afgesproken maatregelen wel haalbaar blijven, maar ik ben wel bereid om te kijken hoe ver je kunt gaan en of je met andere technieken en methodes nog verder kunt.

Welke verwachtingen heb je verder van het project?

Echt andere verwachtingen van het project dan wat nu gebeurt heb ik eigenlijk niet echt. Wat ik wel opmerkelijk vind is het feit dat het grondwaterbeschermingsgebied eigenlijk begrensd wordt door de landsgrens. Wanneer we hier uit het keukenraam kijken wordt de grens met Duitsland gemarkeerd door een rij bomen en dit op 200 meter afstand van de plek waar we zitten. Uiteraard houden grondwaterstromen geen rekening met deze grens. Aan de Duitse kant ligt ook nog vooral landbouwgrond waarop veel meer gewasbescherming uitgevoerd wordt dan op grasland. Bovendien mag een Duitse boer geen mest injecteren en mag de mest pas na 24 uur onderwerken; die varkensmest is hier goed te ruiken. Ondertussen zijn we in Nederland verplicht om te injecteren! Hoe dat allemaal met elkaar te rijmen is en wat nou het beste is voor de grondwaterkwaliteit vraag ik me wel af.

Gewasbescherming in

Een belangrijk doel van het Duurzaam Schoon Grondwater is het verminderen van de kans op uitspoeling van bestrijdingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden. Om dit doel te bereiken bestaat de mogelijkheid een gewasbeschermingsplan op te laten stellen en om de stimuleringsmaatregel "Vermindering milieubelastingpunten grondwater" uit te voeren.

Gerard Verstappen, Senior Adviseur van DLV Rundvee Advies, legt uit hoe dit in de praktijk in zijn werk gaat.

Wat kunnen agrariërs doen om zonder risico's hun milieubelastingpunten terug te dringen?

Volgens Gerard kan de gewasbescherming door de agrariër zelf uitgevoerd worden of het geheel kan aan de loonwerker uitbesteed worden. Welke manier ook gekozen wordt, belangrijk is dat Goede Landbouwpraktijk het uitgangspunt is.

Binnen het project Duurzaam Schoon Grondwater stelt Gerard het gewasbeschermingsplan op voor vrijwel alle deelnemers uit de rundveesector. Om dit zo optimaal mogelijk te kunnen doen maakt Gerard gebruik van zoveel mogelijk achtergrondinformatie. Allereerst zijn daar de milieueffectkaarten die beschikbaar zijn binnen het project, maar ook de spuitinformatie van DLV en de uitgebreide ervaring die hij opgedaan heeft met verschillende projecten in waterwingebieden in Nederland; sinds 2000 zijn dit een 6-tal projecten zowel in Limburg als Brabant en Utrecht. De laatste, en zeker niet minste, bron van informatie is de ervaring van de agrariër.

Bij de advisering is het erg belangrijk dat er een win-win situatie ontstaat; minder milieubelastingpunten met toch een schone teelt tot gevolg. En dit alles zonder dat een duurdere cocktail van middelen ingezet hoeft te worden.

Een ander, minstens zo belangrijk, uitgangspunt van Gerard is het toepassen van goed rentmeesterschap. Een van de belangrijkste productiefactoren voor de landbouw, de bodem, is weliswaar in eigendom (meestal) van de gebruiker, maar dat wil niet zeggen dat we maar kunnen doen wat we willen. Het is uitermate belangrijk dat de bovengrond in goede conditie gehouden wordt zodat er op korte termijn goede oogsten vanaf gehaald kunnen worden, dat dit op lange termijn (voor de volgende generatie) ook nog het geval is en dat de ondergrond zo schoon mogelijk blijft.

Door goed rentmeesterschap wordt het bodemleven, maar ook het waterleven, in stand gehouden of zelfs in een betere conditie gebracht. Het belang van het bodemleven wordt duidelijk als men zich bedenkt dat het bodemleven de werkers bevat die 24 uur per dag bezig zijn om de kwaliteit van de grond op peil te houden. Gewasbeschermingsmiddelen die het bodemleven schaden, worden, dan ook niet geadviseerd en zeker niet in waterwingebieden.

Wat vind je van het project Duurzaam Schoon Grondwater?

Het project Duurzaam Schoon Grondwater is volgens Gerard geen plukproject, het is niet iets wat je er zomaar even bijdoet. Als deelnemer zet je immers een grote stap in het bedrijven van Duurzame Landbouw en het mooie is dat het ook nog wat oplevert. Er wordt het een en ander van de deelnemers gevraagd maar daar tegenover staat dat je leert duurzaam te werken, hierin begeleiding krijgt en ook nog een premie ontvangt wanneer de stimuleringsmaatregelen met goed resultaat uitgevoerd worden.

Een mooi voorbeeld hiervan is de maïsteelt; binnen het project ligt de lat voor wat betreft milieubelastingpunten op 650 mbp per ha. Wanneer je hieronder blijft ontvang je als deelnemer een premie van maximaal € 50,= per ha voor die percelen die binnen het grondwaterbeschermingsgebied liggen.

Om dit te realiseren maakt Gerard voor alle bedrijven in het project een gewasbeschermingsplan. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de informatie die beschikbaar is, maar worden ook de percelen bezocht binnen het grondwaterbeschermingsgebied. Daarnaast wordt rekening gehouden met de ervaringen van de agrariër in de afgelopen jaren. Dit alles wordt gecombineerd tot een advies waarbij het niet mis kan gaan, zowel qua inzet van middelen als qua onkruidbestrijding.

Vervolgens neemt Gerard contact op met de adviseur van de leverancier van de gewasbeschermingsmiddelen en legt uit hoe het advies tot stand gekomen is en waarom. Deze is dan ook op de hoogte van alle ins en outs.

grondwaterbeschermingsgebieden

Nog even terugkomen op dat goede rentmeesterschap. Gewasbescherming alleen is dan toch niet voldoende?

Nee, dat is zeer zeker niet het geval. Ook bemesting en bodemkwaliteit is hierbij van belang. Bij de advisering wordt dan ook naar het geheel gekeken. Na jarenlang alleen aandacht te hebben gehad voor productieverhoging wordt het hoog tijd dat er gewerkt gaat worden aan kwaliteitsvoedsel. Dit kan alleen op een betaalbare manier als de productiefactoren bodem en water in optimale conditie zijn. Zo heeft bijvoorbeeld het organische stofgehalte grote invloed op de bodemvruchtbaarheid, het bodemleven en de bodemgezondheid. Wanneer er niet gekeken wordt naar de organische stofbalans, wordt er per jaar 200 tot 500 kg per hectare ingeleverd op de organische stof en zijn we dus bezig met uitholling van een van de belangrijkste productiefactoren.

Zijn er nog andere zaken dan het uitvoeren van bemesting en gewasbescherming die een positieve invloed kunnen hebben?

Dat is inderdaad het geval. Dit zijn vaak zelfs hele eenvoudige maatregelen. Zo kun je bijvoorbeeld voor de opkomst van maïs gaan eggen. De grond wordt dan losser, warmt eerder op en krijgt meer licht. Het gevolg is dat het onkruid gelijkmatiger opkomt. Dit lijkt tegenstrijdig want voor de leek lijkt meer onkruid meer bestrijden, maar dat is niet het geval. Een voorbeeld hiervan is haagwinde, dit is een groot probleem in veel gebieden. Normaal gesproken is ca. 60% van de wortels van de haagwinde uitgelopen op het moment dat de onkruidbestrijding van grassen en breedbladigen in maïs uitgevoerd wordt. De 40% die daarna nog uitloopt moet ook nog bestreden worden, dus meer middel en meer werk. Als nu rond 20 juni de haagwinde bestreden wordt door een onderbladbespuiting wordt een beter resultaat gehaald met minder inspanning.

Een ander voorbeeld is het slepen of eggen van grasland op zandgrond in het voorjaar. Ook hierbij wordt de grond losser en warmt eerder op. Daardoor begint het gras weer eerder te groeien en kun je vroeger stikstof strooien die vervolgens weer beter opgenomen wordt en leidt tot een hogere grasproductie. Vroeger was dit allemaal heel normaal maar dit soort maatregelen was wat in onbruik geraakt.

Wat is jouw algehele conclusie naar aanleiding van dit interview?

Gerard's stellige overtuiging is dat wanneer we nu en in de toekomst willen kunnen boeren, we toe moeten naar een duurzame landbouw. Dit is te realiseren door het slim inzetten van middelen. Het samenspel van gewasbescherming, bemesting, hoge productie met een oogstproduct van goede kwaliteit en zo min mogelijk belasting van het milieu kan niet los gezien worden van bodemleven, organische stofbalans, bodemvruchtbaarheid en waterkwaliteit.

Demonstratie Rozen teelt

Detail demo rozenteelt, bijbehorende tekst op pagina 7

Hieronder is een voorbeeld afgebeeld van een milieueffectkaart zoals die gebruikt worden bij het opstellen van de gewasbeschermingsplannen. Hoe lager de milieubelastingspunten (MBP) hoe minder het milieu belast wordt door het betreffende gewasbeschermingsmiddel. Deze kaarten zijn voor een groot aantal gewassen beschikbaar. Deze zijn te downloaden via www.wml.nl.

MILIEU-EFFECTENKAART 2008										
Maïs										
1% drift										
Middel	Toe- passings- tijdstip	Advies- dosering kg/ha of l/ha	Kg actieve stof kg a.s./ha	Milieu-effecten					Nuttige organismen	
				Grondwater			Water- leven	Lucht	Bestuivers	Bestrijders
				organische stofklassen						
				1,5-3%	3-6%	6-12%	MBP	kg a.s./ha		
Onkruidbestrijding, voor oekraai										
Dual Gold	mrt-aug	1,5	1,44	0	0	0	3	0,07	A	A
Frontier optima, 75% driftreductie ¹	mrt-aug	1,5	1,08	0	0	0	54	0,03	?	?
Merlin	mrt-aug	0,1	0,08	65	1	0	3	0,00	A	A
Onkruidbestrijding, 2-3 bestaand maïs										
Merlin	mrt-aug	0,075	0,06	49	1	0	2	0,00	A	A
Onkruidbestrijding, 2-8 bestaand maïs										
Basagran	mrt-aug	1,5	0,72	44	44	44	0	0,00	A	A
Barvel	mrt-aug	0,3	0,14	2	2	0	11	0,00	A	A
Barvel	mrt-aug	0,6	0,29	3	3	0	23	0,00	A	A
Calaris	mrt-aug	1	0,40	450	45	45	5	0,03	A	A
Callisto	mrt-aug	0,5	0,05	0	0	0	3	0,00	A	A
Callisto	mrt-aug	1	0,10	0	0	0	5	0,00	A	A
Clio, 75% driftreductie ¹	mrt-aug	0,2	0,07	60	24	1	4	0,00	?	?
Dual Gold	mrt-aug	0,6	0,58	0	0	0	1	0,10	A	A
Eriblen, 75% driftreductie ¹	mrt-aug	1	0,20	0	0	0	5	0,00	A	A
Frontier optima, 75% driftreductie ¹	mrt-aug	0,7	0,50	0	0	0	30	0,08	?	?
Garbo Gold	mrt-aug	2	1,00	100	50	50	8	0,18	?	?
Laddok N, 75% driftreductie ¹	mrt-aug	2	0,80	180	78	78	2	0,03	A	A
Litael	mrt-aug	0,5	0,13	0	0	0	12	0,00	A	A
Litael	mrt-aug	1	0,25	0	0	0	24	0,00	A	A
Maister, 90% driftreductie ¹	mrt-aug	0,15	0,05	41	38	30	3	0,00	?	?
Mikado	mrt-aug	0,5	0,15	0	0	0	1	0,00	A	A
Mikado	mrt-aug	1	0,30	0	0	0	2	0,00	A	A
Milagro	mrt-aug	1	0,04	48	24	4	8	0,00	A	A
Prinus	mrt-aug	0,099	0,00	0	0	0	2	0,00	A	A
Samson Extra 0% CO ²	mrt-aug	0,67	0,04	45	24	4	9	0,00	A	A
Starane	mrt-aug	1	0,18	63	1	0	4	0,00	A	A
Titus	mrt-aug	0,03	0,01	225	174	75	0	0,00	A	A

¹ Voor dit middel gelden driftbeperkende maatregelen; drift = 0,1%.

² Voor dit middel gelden driftbeperkende maatregelen; drift = 0,25%.

³ Niet in grondwaterbeschermingsgebieden.

Legenda		Eenheden		Milieueffecten		Nuttige organismen	
Grondwater	MBP	kg a.s./ha	kg a.s./ha	Grondwater	MBP	A	Bruikbaar in geïntegreerde teelt
Waterleven	MBP	kg a.s./ha	kg a.s./ha	Waterleven	MBP	B	Beperkt bruikbaar
Lucht	MBP	kg a.s./ha	kg a.s./ha	Lucht	MBP	C	Niet bruikbaar
Nuttige organismen	MBP	kg a.s./ha	kg a.s./ha	Nuttige organismen	MBP	?	Risico niet bekend

Demo Mestaanwending

Mestaanwending wintergraan

Op 10 april is in Maastricht op een perceel winter-tarwe een demoproef aangelegd. De proef is aangelegd om te kunnen zien of aanwending van dierlijke mest in het voorjaar in wintergranen tot de mogelijkheden behoort.

Op het perceel van 3.5 ha zijn een aantal behandelingen naast elkaar gelegd:

1. Alleen kunstmest
2. Terragator 2244 NMS zelfrijder met Veenhuis Euroject 3500 injecteur
De Terragator is een 4 wielige machine, uitgerust met een drukwisselsysteem. Deze machine heeft 2 stroken van het perceel bemest, 1x 25 m³ per ha en 1x 18 m³ per ha
3. Vervaet Hydro Trike zelfrijder met Schuitemaker combi-injecteur
De Vervaet is een 3 wielige machine, ook uitgerust met een drukwisselsysteem. De bandenspanning van deze combinatie was iets hoger dan van de Terragator. Ook hier zijn 2 stroken bemest, met dezelfde hoeveelheden.

Tijdens de aanleg van de proef zijn digitale beelden gemaakt, zowel film als foto. Gedurende het groeiseizoen zijn met enige regelmaat nieuwe opnamen gemaakt. Inmiddels zijn de verschillende behandelingen apart geoogst. Het resultaat was bij het ter perse gaan van deze nieuwsbrief nog niet bekend.

Rozenteelt

Deze demoproef is aangelegd in een 2-jarig rozen-gewas, vollegronds. Het doel is om vast te stellen of door het gebruik van langzaamwerkende meststoffen een efficiëntere stikstofbemesting mogelijk is met minder uitspoeling.

Hiervoor is een proef aangelegd met 10 verschillende behandelingen; 1 blanco en 9 behandelingen met verschillende meststoffen en doseringen.

Voor de meststoffen is gekozen uit verschillende typen, zowel minerale meststof als organische meststoffen en bovendien langzaamwerkende meststoffen.

De totale hoeveelheid stikstof die toegediend wordt is voor alle behandelingen gelijk.

De 9 behandelingen zijn hieronder beschreven. DCM mix 5 is een organische mengmeststof met 36% organische stof, DCM NK-Mix is een organische mengmeststof met 50% organische stof maar zonder fosfaat.

KAS is gebruikt omdat het de meest gebruikte minerale meststof is.

De totale hoeveelheid van deze 3 meststoffen is zowel in 1 keer toegediend als gesplitst in 2 giften.

Vervolgens zijn er 2 typen langzaamwerkende meststoffen gebruikt te weten Agroblen en Entec. Agroblen geeft de mineralen langzaam af door de coating die om de korrels aangebracht is. Entec is een meststof die de stikstof langzaam vrijgeeft omdat er een nitrificatieremmer toegevoegd is.

Tenslotte is Siforga gebruikt, een meststof op basis van bewerkte kippenmest.

Tijdens het seizoen wordt regelmatig gecontroleerd op werking en eventuele schade van de verschillende meststoffen. Ook worden grondmonsters genomen en geanalyseerd.

Ook hier wordt een en ander vastgelegd op digitale beelden.

Duurzaam Schoon Grondwater in vogelvlucht

WAAROM?

- Omdat water één van de belangrijkste dagelijkse behoeften is en schoon drinkwater voor ons zelf en de volgende generaties essentieel is.
- Omdat het produceren van schoon drinkwater in Limburg op de lange termijn enkel mogelijk is door het behouden van schoon grondwater.
- Omdat het behouden van schoon grondwater enkel mogelijk is door een goede samenwerking tussen drinkwaterproducent en grondgebruiker.
- Omdat WML een duurzame vermindering van het stikstofoverschot en bestrijdingsmiddelen in de grondwaterbeschermingsgebieden wil, zodat minder in het grondwater terecht kan komen.
- Omdat de agrariërs ondersteund worden in de zoektocht naar efficiënte bedrijfskeuzes en lagere milieubelasting voor het grondwater.

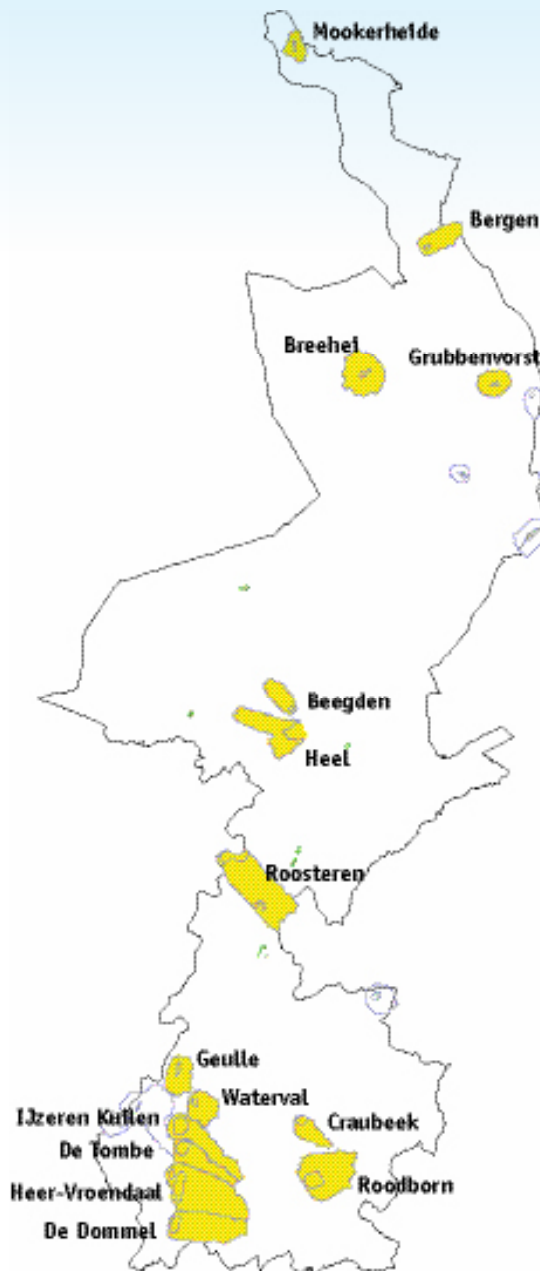
WIE?

- WML is verantwoordelijk voor de productie van drinkwater dat voldoet aan de hoogste kwaliteitsnormen.
- Agrariërs met gronden in grondwaterbeschermingsgebieden beheren en bewerken die gronden rekening houdend met de wettelijke normen.
- Provincie Limburg is verantwoordelijk voor de basisbescherming van het Limburgse grondwater.

WAT?

- Agrariërs met gronden in de grondwaterbeschermingsgebieden kunnen afspraken maken met WML over de te nemen maatregelen en bedrijfs-ondersteuning.
- Voor elke deelnemer aan het project wordt een integraal bedrijfsadvies op maat gemaakt. De inhoud van dit advies wordt vooraf besproken tussen agrariër en adviseur.
- WML stelt een stimuleringsvergoeding beschikbaar voor maatregelen die bovenwettelijk zijn en kosten met zich meebrengen. Deze mogen ook een experimenteel karakter hebben.
- Afspraken worden vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst tussen WML en agrariër
- Er zijn twee klankbordgroepen (Zuid-Limburg en Midden-Noord Limburg), die het project begeleiden.
- Er worden jaarlijks bijeenkomsten, demonstraties en excursies georganiseerd.

WAAR?

Colofon

De nieuwsbrief Duurzaam Schoon Grondwater is een uitgave van WML.

Het project wordt gefinancierd door WML en Provincie Limburg.
Zie ook www.wml.nl

Aan deze nieuwsbrief werkten mee: Sjef Crijns, Jo Handels, Edwin Hendriks, Ellen Kusters en Frans Vaessen

Ontwerp:
ARC vormgeving
Druk:
Andi Druk

Contact

Sjef Crijns
06-53310381
j.crijns@dlvplant.nl

Ellen Kusters
06-46347530
agri@agriconnection.com

Frans Vaessen
06-29564252
f.vaessen@wml.nl

Jo Handels
043-8808614
a.handels@wml.nl